

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. I, БР. 1
ШТИП, 2016

VOL. I, NO 1
STIP, 2016

ПАЛИМПСЕСТ

**Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања**

PALIMPSEST

**International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research**

**Год. I, Бр. 1
Штип, 2016**

**Vol. I, No 1
Stip, 2016**

ISSN 2545-3998

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercrusse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караниќиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Јована Караниќиќ Јосимовска (италијански јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Marija Leontik (Turkish language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice per year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

- 11** ПРЕДГОВОР
Проф. д-р Виолета Димова, прв декан на Филолошкиот факултет во Штип
FOREWORD
Prof. Violeta Dimova, the first Dean of the Faculty of Philology in Stip

ЈАЗИК / LANGUAGE

- 15** **Marija Kusevska**
DESCRIBING SPEECH ACTS FROM CROSS-CULTURAL
AND INTERLANGUAGE PERSPECTIVE
- 27** **Costanza Geddes da Filicaia**
“TIRINNANZI” O “TYRYNNANZY”? IL *GIORNALINO DI GIAN
BURRASCA* E LA GRAFFIANTE IRONIA ONOMASTICA DI LUIGI
BERTELLI
Costanza Geddes da Filicaia
“TIRINNANZI” OR “TYRYNNANZY”? THE *GIORNALINO DI GIAN
BURRASCA* AND LUIGI BERTELLI’S MORDANT IRONY ON NAMES
- 37** **Paolo Orrù**
STRATEGIE DISCORATIVE DELL’INFORMAZIONE TELEVISIVA NEL
DISCORSO SULLE MIGRAZIONI, ALCUNI APPUNTI LINGUISTICI
SUL CASO ITALIANO
Paolo Orrù
DISCOURSIIVE STRATEGIES OF THE TV INFORMATION IN THE
DISCOURSE ABOUT MIGRATIONS, SOME LINGUISTIC POINTS
REGARDING THE ITALIAN CASE
- 53** **Марија Гркова**
ОСВРТ КОН УСВОЈУВАЊЕТО НА ГРАМАТИЧКИТЕ КАТЕГОРИИ
КАЈ ИМЕНКИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК КАКО СТРАНСКИ
Marija Grkova
REVIEW OF THE ACQUISITION OF THE GRAMMATICAL CATEGORIES
OF NOUNS IN MACEDONIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 67** **Марија Ѓорѓиева-Димова**
ИНТЕРПРЕТАТИВНИ ОСЦИЛАЦИИ МЕЃУ ТЕКСТОТ И КОНТЕКСТОТ
Marija Gjorgjieva Dimova
INTERPRETATIVE OSCILLATIONS BETWEEN TEXT AND CONTEXT

- 81 Весна Мојсова-Чепишевска**
 КУЛТУРНАТА ДРУГОСТ НИЗ „ТЕЧНИОТ ГОВОР“ НА ПОЕТСКИОТ
 ЗБОР И ФОТОГРАФИЈАТА
 Vesna Mojsova Chepishevskа
 THE CULTURAL DIFFERENCE THROUGH “THE FLUENT SPEECH” OF
 THE POETIC WORD AND PHOTOGRAPHY
- 93 Ивица Максимовски**
 СЕМАНТИКАТА И СИМБОЛИКАТА
 ВО „ЛОША ТЕТКА И ДРУГИ РАСКАЗИ“ ОД КОВИЛОСКИ
 Ivica Maksimovski
 SEMANTICS AND SYMBOLISM
 IN “BAD AUNT AND OTHER SHORT STORIES” BY KOVILOSKI
- 101 Nazlı Rânâ Gürel**
 NECİP FAZIL KISAKÜREK’İN BİR ADAM YARATMA
 ADLI PİYESİNDE ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR
 Nazlı Rana Gurel
 CRITICAL APPROACH FOR ‘TO CREATE A MAN’ BY NECİP FAZIL
- 109 Ivona Stojanovska**
 BAHRÎ VE DİVANI
 Ivona Stojanovska
 BAHRI AND HIS DIVAN
- 119 Славчо Ковилоски**
 ЗАПИСИТЕ НА КУЗМАН ШАПКАРЕВ ЗА МАШКО-ЖЕНСКИТЕ
 ОДНОСИ И МАКЕДОНСКОТО ОБИЧАЈНО ПРАВО
 Slavcho Koviloski
 KUZMAN SHAPKAREV’S RECORDS OF MALE-FEMALE RELATIONS
 AND MACEDONIAN CUSTOMARY LAW
- 127 Луси Караниколова-Чочоровска**
 СУДБИНСКАТА ЕНЕРГИЈА НА ПОЕТСКАТА РЕЧ (ЗА ПОЕТСКАТА
 СУДБИНА НА ГАНЕ ТОДОРОВСКИ, АТАНАС ВАНГЕЛОВ И ТОДОР
 ЧАЛОВСКИ)
 Lusi Karanikolova-Chochorovska
 THE DESTINAL ENERGY OF THE POETIC WORD (FOR THE POETIC
 DESTINY OF GANE TODOROVSKI, ATANAS VANGELOV AND TODOR
 CHALOVSKI)
- 135 Miruna Craciunescu**
 RÉACTIVATION D’UN IMAGINAIRE DU XVIIIE SIÈCLE DANS LES
ILLUSIONS PERDUES D’HONORÉ DE BALZAC
 Miruna Craciunescu
 IN SEARCH OF A COLLECTIVE IMAGINARY OF THE 18TH CENTURY IN
 BALZAC’S *LOST ILLUSIONS*

149 Eva Gjorgjievska
MARCEL PROUST ET LES PERSONNAGES JUIFS DANS *ALA RECHERCHE DU TEMPS PERDU*
Eva Gjorgjievska
MARCEL PROUST AND THE CHARACTERS OF JEWS IN THE NOVEL *IN SEARCH OF LOST TIME*

161 Искра Тасевска Хаџи-Бошкова
БИОГРАФИЈАТА НА КУЗМАН ШАПКАРЕВ ВО СВЕТЛИНАТА НА БИОГРАФСКИТЕ ДИСКУРСИ
Iskra Tasevska Hadji Boshkova
KUZMAN SHAPKAREV'S BIOGRAPHY IN THE CONTEXT OF BIOGRAPHICAL DISCOURSES

КУЛТУРА / CULTURE

173 Diego Poli
MATTHEW RICCI - LI MADOU: A DIALOGUE ACROSS CULTURES

185 Петар Намичев, Екатерина Намичева
ТРАНСФОРМАЦИЈА НА КУЛТУРНАТА МЕМОРИЈА ПРЕКУ ТРАДИЦИОНАЛНАТА АРХИТЕКТУРА ВО МАКЕДОНИЈА
Petar Namicev, Ekaterina Namiceva
THE TRANSFORMATION OF CULTURAL MEMORY THROUGH THE TRADITIONAL ARCHITECTURE IN MACEDONIA

199 Стојанче Костов
ВЛИЈАНИЕТО НА ШКОЛАТА НА ИГОР АЛЕКСАНДРОВИЧ МОЈСЕЕВ ВО МАКЕДОНСКИТЕ ФОЛКЛОРНИ АНСАМБЛИ
Stojance Kostov
THE INFLUENCE OF THE SCHOOL OF IGOR ALEXANDROVICH MOJSEYEV IN THE MACEDONIAN FOLK DANCE ENSEMBLE

207 Јане Јованов, Катерина Ромашевска
АЗБУКА НА ЧЕШКИТЕ РЕАЛИИ
Jane Jovanov, Katerina Romashevaska
ALPHABET OF CZECH REALITIES

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

213 Igor Rižnar
BLENDED LANGUAGE LEARNING AND FLIPBOARD IN HIGHER EDUCATION

225 Mahmut Çelik, Ümit Süleymani
MAKEDONYA'DA 'TÜRK YAZI DİLİ TARİHİ' KONUSUNU ÜNİVERSİTE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMLERİNDE "ROL OYNAMA (DRAMATİZASYON) YÖNTEMİYLE ÖĞRETİMİ"

Mahmut Çelik, Ümit Süleymani
THE HISTORY OF TURKISH WRITTEN LANGUAGE TAUGHT AT
UNIVERSITY DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
IN MACEDONIA WITH ROLEPLAYING (DRAMATIZATION) METHOD

237 Fausto Maria Greco
UN PERCORSO DIDATTICO DI INTERCULTURALITÀ ATTRAVERSO LA
NARRATIVA DI FABIO GEDA
Fausto Maria Greco
A DIDACTIC ITINERARY TOWARDS INTERCULTURALITY THROUGH
THE NARRATIVE OF FABIO GEDA

251 Snezana Petrova, Sevda Lazarevska
L'IDENTITE CULTURELLE ET LES APPROCHES ET PRATIQUES
INTERCULTURELLES DANS L'EDUCATION
Snezana Petrova, Sevda Lazarevska
CULTURAL IDENTITY AND INTERCULTURAL APPROACHES IN
EDUCATION

259 Brikena Xhaferi, Gezim Xhaferi
THE ROLE OF CALL IN FOSTERING LEARNER AUTONOMY – A STUDY
CONDUCTED AT SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY IN TETOVO

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

269 François Schmitt
COMPTE-RENDU : «FANTASTIKA (NIELEN) V TALIANESKEJ LITERATURE»
(« LE FANTASTIQUE DANS LA LITTÉRATURE ITALIENNE ET AILLEURS),
PAR EVA MESAROVA
François Schmitt
REVIEW: » «FANTASTIKA (NIELEN) V TALIANESKEJ LITERATURE»
(FANTASTIC IN ITALIAN LITERATURE AND ELSEWHERE), BY EVA
MESAROVÁ

ДОДАТОК / APPENDIX

275 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

Nazlı Rânâ Gürel**NECİP FAZIL KISAKÜREK’İN BİR ADAM YARATMA
ADLI PİYESİNDE ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR**

Özet: Öncelikle şair olarak tanınan Necip Fazıl Kısakürek Türk Tiyatro Edebiyatı’nın en önemli temsilcilerinden birisidir. O’nun şiirlerindeki tefekkür kesafetini piyeslerinde de görmek mümkündür.

O’nun ikinci tiyatro verimi olan “Bir Adam Yaratmak” adlı eseri Bergson’un tesirini açıkça hissedildiği, yoğun eleştirilere maruz kalan ilk eseri “Tohum” kadar olmasa da düşüncenin ağırlığını hissettirdiği, derin sorgulamaların ve eleştirilerin hâkim olduğu bir yapıya sahiptir.

Necip Fazıl bu eserinde sanatçıyı eleştiriye tabi tutan önemli müesseselerden basın yayın kurumlarının hatalı yaklaşımlarına mukabil bir karşı eleştiri getirir. Ayrıca sanatçının sözle hitab eriği hedef kitlenin algısını hesaba katması ve sadece “yaratmış” olmak gayesi ile üretmemesi telkininde bulunur ve sözün tesir gücünü vurgular.

Kader kişilerin kendilerinden sudûr eden amellerle ma’uldür ilâhî iradenin takdîrine.

Anahtar Kelimeler: *Necip Fazıl Kısakürek, Bir Adam Yaratmak, Tiyatro ve Eleştiri, Türk Edebiyatında Süreç Felsefesinin İzleri.*

Necip Fazıl Kısakürek’in ilk tiyatro eseri Süreç felsefesinin en önemli isimlerinden “Bergson’un tesirinde” (Bolay 2007: 171) kaleme almış olduğu “Tohum” piyesidir. Sahnelendiği zaman tefekkür kesafetini içeren, seyirciye ağır gelen söz ve konuşmalarla yüklü olmasından dolayı bu eser tepki ile karşılanmış ve eleştirilmiştir. İkinci tiyatro eseri olan “Bir Adam Yaratmak” 1938 yılında basılmış ve aynı yıl Muhsin Ertuğrul tarafından sahnelenmiştir. Belki “Tohum” piyesine yönelen eleştiriler ve bunlara binaen yaptığı öz eleştirden dolayı “Bir Adam Yaratmak” özellikle karşı ve öz eleştirel açıdan dikkate değer hususlarla doludur.

Eleştiri, sanatın sağlıklı tekâmülü için gerekli müesseselerden birisidir. Eleştirinin vazifesi sanat, edebiyat, düşünce eserlerini öz ve yapı bakımından inceleyerek başarılı, başarısız, orijinal yönlerini eserlerden somut örneklemeler yaparak sanata katkı sunmaktır. Eserin sanat değerini, yazarın sanatçı olarak değerini belirler, sanat dünyası bünyesinde konumlandırılmasına katkı sunar.

Güncel, sıra dışı olayların gerçeğe sadık kalınarak aktarımına ise haber diyoruz. Sanat eseri, toplumla buluşmasının doğurduğu sonuçlar, aksülameller itibariyle aynı zamanda haber değeri de taşıyan bir oluşumdur. 1 Nisan 1873’de Gedikpaşa’daki Güllü Agop Tiyatrosunda oynanan Namık Kemal’in “Vatan Yahut Silistre” adlı piyesi halkı galeyana getirmiş, başta İbret gazetesi olmak

üzere pek çok gazetede haber konusu olmuş ve Namık Kemal eserin tetiklediği bu sürecin bedelini Magosa'ya sürgüne gönderilerek ödemiştir. Oysa yaşayan bir şahıstan mülhem Abdullah Çavuş bu haber furyasından olumlu nasiplenenlerden olur.

“Silistre kahramanı Abdullah Çavuş’un ‘medya’ya konu olması sadece haberlerle ve röportajlarla sınırlı değil. 4 Eylül 1909 tarihli Tasvir-i Efkâr gazetesinde S. Ayşe imzasıyla yayınlanan bir okuyucu mektubunda milletin şükran ve minnet duygularının ifadesi olarak Abdullah Çavuş’un köyüne mektep, mescit veya bir çeşme yapılması teklif ediliyor. Bu teklifi haklı bulan gazete, mektep fikri üzerinde durarak Abdullah Çavuş’un köyüne “Vatan yahut Silistre Mektebi” yapılması için bir yardım kampanyası başlatıyor. Böylelikle hem vatan şairinin ismi yaşatılacak hem de Abdullah Çavuş’un köyü okula kavuşacak. Namık Kemal’in öğrencisi ve yakın arkadaşı olan Ebüzziya Tevfik Bey’in çıkardığı gazete, kampanyaya katılanları yaptıkları bağışlarla birlikte liste hâlinde gün gün okuyucularına duyurur. Kampanyaya Süleyman Nazif ve Yunus Nadi (Abalıoğlu) gibi gazete yazarları da destek veriyor. 18 Eylül 1909 tarihi itibarıyla toplanan para 3875 kuruştur. Okulun temeli ise iki sene sonra atılacaktır.” (Çoruk, 2012).

Teknolojinin tekâmülü ile toplumun daha sonra tanıştığı televizyon ve bilgisayar gibi araçlara değin gazete ve dergiler eleştiri ve haber vesilesi ile sanat eseri ve sanatçının tanıtımında çok önemli bir etkendirler. Toplum bu vasıtalar aracılığıyla sanat âlemine katılım vesilesi olan eserleri ile sanatçıyı, olumlu, olumsuz yönleri; değeri, orijinalitesi ile de sanat eserini tanımlıdır. Basın yayın organları toplumun olumlu yapılanmasına ve yönlmesine sayfalarında yer alan haber ve eleştirilerle katkıda bulunmalıdırlar. Bilimin de inceleme alanına girer sanatçı Freud, Jung, Adler gibi psikanalistlerin çalışmalarıyla... (Freud, J., A. 1981)

Yaygın teamül; gazete ve dergilerin sayfalarında yer alan haber ve edebî eleştirilerin aracılığıyla toplumun nazar-ı dikkatinde sanatçıya ve sanat eserine yaklaşımı şekillendirme yönündedir.

Necip Fazıl, “Bir Adam Yaratmak” adlı eseriyle toplumun nazar-ı dikkatini şekillendirmede çok önemli bir etken olan medyanın hatalı tavrını ve yönlendirmelerini eleştirerek sanatçı sıfatıyla basına yönelik bir karşı eleştiri geliştirmiş, edebî olmayan tavırlara bir edebî eserle cevap vermiştir. Üstelik eleştirinin kurallarına hassasiyetle riayet edip eser içerisinde öz eleştirisini de yaparak.

....
“Ölüm Korkusu” adlı bir piyes yazan Husrev’in eserinin kahramanı, kaza ile de annesini vurmuş ve nihayet kendisini babası gibi bir incir ağacına asmıştır.

Eser büyük bir başarı ile temsil edildikten ve yazarı Husrev şöhret kazanıp, halkın ilgi odağı olduktan sonra gazeteci arkadaşı Şeref ve psikiyatrist dostu Nevzat yazarın yaşantısı ve iç dünyasını mercek altına alırlar. Sıra dışı bir

insan olan sanatçının şöhreti onun yaşantısını ve iç dünyasını bu iki insan vesilesi ile pazara sunar.

Yazar piyesinde insanı ve her insanın hakikati olan ölüm hususundaki korkuyu işlemek isterken birden gazetelerin tahriki ile basit, ilkel merakların konusu olmağa başlamıştır. Husrev'in "Ölüm Korkusu" adlı bir oyunu sergilenip ilgi ile karşılanınca basın, oyun akabinde yazarla görüşmek için gelir. Dikkatleri, oyundan, oyunun başarı ve başarısızlığından ziyade bahçedeki incir ağacına odaklanır.

Çünkü oyunun kahramanı kendisini bir incir ağacına asmıştır. Gazeteci Turgut da eğer bahçede bu ağaç olmasa oyun kahramanı ve babasının kendilerini incir ağacına¹ asmayacakları görüşündedir. İncir ağacı basının, eserden yazarın hayatına yöneldiği bir kırılma noktası olur.

Husrev'in Turgut şahsında gazetecilere "Siz zorla yazdığım piyesi yaşamış olmamı istiyorsunuz" sözünü Turgut "Bu eserin her tarafından hakikat sızıyor. Siz adeta onu yaşadınız." Cümlesiyle cevaplar (Kısakürek 1983: 17).

Husrev, Turgut'u uğurlarken Turgut incir ağacına bakar ve sorar "Pederiniz öleli kaç sene oluyor?" (Kısakürek 1983: 19) Zira tanınmaya başlayan bir san'atkâra ait her detay mühimdir gazeteciler için.

Gazeteci yazarın hayatının detaylarını öğrenmek için oyunun başkahramanını da sorgulamak ister. Piyesin başkahramanı Mansur bunun saygısızlık olduğunu söyleyince yazarın cevabı şöyledir:

"Saygısızlık da laf mı? O bunu hak diye yapıyor. Sen kendi cebini karıştırırsan saygısızlık mı etmiş olursun? Biz onların ceplerinden farklı bir şey değiliz. Ellerini uzatıyorlar ve bizi karıştırıyorlar. Ağzınızı açın, dişlerinizi sayacağım dese, ağzını açmaya, dişlerini saydırmaya mecbursun. (Kısakürek 1983: 20).

Zira gazetecinin sanatçıyı tanınmış kabul etmekten mütevellit bir silahlı vardır. Yazara tanınmış olmak şerefini o bahşetmiştir. Gazeteci verici, yazar alıcıdır. Ve veren taraf olmanın salahiyetiyle yazarın hayatının bütün detaylarını merak eder. "O, bu merakın simsarıdır. Yarın gelip yine sorabilir. Yarın gelip unuttuğunu isteyebilir. Tıpkı burada bastonunu unutmuş gibi" (Kısakürek 1983: 21)

Yazar'ın halakızı Selma, bu ilgiyi çok tabii bulur. Çünkü büyük adamlar merak edilir. Oysa yazar ölüm hakkında düşündürmek istemiştir, özeline dair detaylarla büyütülmek değil...

"Büyük adam ben miyim? Nasıl olur? Ben bir başıma, kendi kendime, kendi gözümde büyük adam olabilir miyim? Araya bu farkı koyan başkaları. İşte bu başkalarıdır ki bana büyüklüğü kondurduktan sonra beni en küçük insan haklarından uzak görüyor ya. Bak sen.. Bir adam çıkıyor, bir eser veriyor. Kimse onu tanımayı aklından geçirmezken o kendi kendisini tanıtıyor. Artık

¹ İncir ağacı, Haldun Taner'in 1950'lerin İstanbul'unda çıkarıcı dünya görüşüne direnen, her toplumun kendi derdine kendince ilaçlar üretmesi gerektiğini savunan Fazilet Eczanesi adlı eserinde de temsili değer arzeder. Hayatları eczane odaklı gelişen aile dağılışı ağacın kestirilmesini müteakib gelişir.

yaptığı için uğraşılacak yeri kalmamıştır... Suratımız, nüfus kâğıdımız, hayat künyemiz... İşte meraka değer şeyler... Benim için neler yazmadılar... Nelerimi merak etmediler... Söyleyin Allah aşkına... Ben nasılsa karaya vurmuş deniz hayvanı mıyım? Beni kalabalık bir sokakta, bir dükkânın çengellerine mi asmalılar? Gelen geçen beni beş kuruşa seyir mi etmeli? Farz edin ki buyum. Benim de dibi görünmez denizlerde, kendime göre bir hayatım yok mu? Yosunlar, kayalar ve sessizlikler içerisinde yalnız kalmaya muhtaç değil miyim? Ben de bir insanım. Hiçbir fevkaladeliğim yok. Bir kadere bağlıyım.” (Kısakürek 1983: 21–22).

Herkesin elinde Husrev’in arkadaşı Şeref’in gazetesi vardır ve gazete yalnız piyesle meşguldür ve Şeref en iyi tenkitlerin, en canlı haberlerin kendi gazetesinde çıkmasını ister. Piyesin edebî değeri üzerinde durmaz basın. Gazete sahibi okuyucunun alakasını çekmeye devam etmenin, psikiyatrın eserin kahramanından yola çıkarak yazarın ruh sağlığını sorgulamanın, Şeref’in eşi Zeynep eserindeki kazanın tuhaflığının üzerinde durur.

Husrev üzerinde durulmasını beklediği hususların hiç dikkate alınmamasından şikâyetçidir. Buna ilaveten bir de Husrev’in eserindeki kazaya benzer biçimde halasının kızı Selma’yı kazayla vurması, Selma’nın not defterinin ve Husrev’e aşkının gazetelerde yayınlanması insanların dikkatini eserden tamamen uzaklaştırır. Yazar toplum nazarında yalnızca özel yaşantısından ibaret kalır.

Husrev okuyucunun bu teşhiri talep edecek kadar bayağı olmadığından insanların mahremiyetlerini teşhir etmenin seciyesizliğinden bahsedince Şeref:

“Husrev Bey! Ben edebiyattan anlamam. Ben gazeteciyim. Bir ticarethanenin sahibiyim. Ticarethanenin vazifesi budur. Ben vazifemi yaptım. Ben ticarethanemin kanunlarına bağlıyım. Vazifeme engel olacak başka hiçbir gaye tanımam.” (Kısakürek 1983: 90).

Husrev görür ki arkadaşı Şeref bahsettiği şöhreti yalnızca gazetesini satmanın, Nevzat ise böyle meşhur bir yazarı kliniğinde tedavi ederek reklamını yapmanın derindedir. Kapitalist zihniyetin ne özel hayata, mahremiyete, ne de dostluğa saygısı vardır. Husrev bütün yakınlarından, hatta annesinden bile ürker artık.

Herkes onu seyredip göstermektedir. Yazdığını yaşayan adam diye. Husrev kendisini bu duruma insan iradesinin sokamayacağını, tepesindeki başka bir iradenin başına gelenleri istediğini düşünür.

Eserin sonunda Husrev annesinin “Gitme... Gitme... “nidaları arasında gönüllü olarak akıl hastanesine giderken annesine cevabı şu olur:

—Ne yapayım anne? Kestiniz incir ağacımı!

Husrev’in dünyasında İncir ağacı ilaçları, çareleri tüketildiği için intihar eden babası gibi, kendisini asmayı düşündüğü ölüm aracı değildir oysa. Babasını ve çocukluğunu hatırlayıp dertleştiği bir dosttur. Ve eserinin oynanması ile başlayan süreçte Gazeteci dostu Şeref, Psikiyatrist dostu Nevzat’la birlikte o dostu da yitirir Husrev.

“Bir Adam Yaratma” öz eleştirel açıdan da önemli bir eserdir. Seksen beş sayfalık “Tohum” piyesinin on yedi sayfasını gereksiz bulur Özdemir Nutku (Nutku 1960: 102) “Ölüm Korkusu”nun kahramanı Mansur’la Husrev arasında geçen şu diyalog Necip Fazıl’ın ilk eserinde yaptığı hatanın bilincine vardığını gösterir.

Mansur: Niçin almadın bu parçaları piyesine?

Husrev: Bir piyes kadrosuna sığmayacak uzun tahliller. Onları kendim için sakladım. (s. 28).

Sanatçılar, bilim adamları, inanç önderleri çoğunlukla dönemlerinin sıra dışı insanlarıdır. Toplum sıra dışı düşünceleri, anlayışları olan insanları ya çarelerini tüketerek ölüme mahkûm eder, ya da zindanda veya akıl hastanesinde yaşama imkânı verir ancak. Eserde Husrev de sıra dışı olduğunu şöyle ifade eder: “Ben şehirleri, sokakları, kahveleri dolduran seri malı insanlardan değilim. Keşke olsaydım. (Kısakürek 1983: 78).

Yazma sebebini de şu cümlelerle dile getirir: “Ben sanatı hayattan başka bir şey sanıyordum. Hürriyetlerin sonu. Aciz bahtımın ulaşamadığı bir yer. Orası irademin bahçesi idi. Orada oyuncakları ile oynayan bir çocuk gibi başıboşum. Orada kulluktan çıkıyor gibiydim. (Kısakürek 1983: 74).

1938’de yazılan bu piyeste müşahede ettiğimiz sorgulama Necip Fazıl’ın1966’da iki cilt halinde yayınlanan “Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar” adlı eserinde hayattan seçilmiş örneklerle göz önüne serilmiştir. Bu eserdeki şahıslar içerisinde bir tanesi kendi kendisinin mazlumudur. “Ölüm Korkusu” piyesinin kahramanı gibi o da Mansur... Mansur da sözün ve sözle gelen şöhretin kurbanıdır.

“Şu meşhur Hallac... Şu meşhurların meşhuru Velî ... Her şeyden evvel bilelim ki, bu şöhret, O’nun hesabına çekilir gibi bir yük değildir ve “şöhretin âfet olduğu” hakkındaki hadîs hikmetini en acı şekilde ortaya koyan cinstendir. Allah’ın büyük dostları, namsız ve nişansız kalmayı, her türlü manzara parlaklığına tercih ettiler; ve ancak örtülmesi imkânsız cepheleriyle ve istemeksizin, dillere destan olmayı gaye bilmeksizin, meşhur oldular. Allah Resulü’nün hadisindeki ikinci hikmet bakımından da mahfuz kaldılar. Mansur ise, şöhrete isteyerek koştuğu iddia edilemezse de, en fazla örtünmesi gereken yerde en çok açıldı. Velilik üslûbunu zedeledi ve şöhretini hikmetlerden habersiz kalabalıklara kadar indirdi. Ve zâhirde tam ayar, som bir küfür ifadesinin sahibi görünmesine rağmen, mümin ve üstelik velî kalmanın çözülmez bilmecesini, hayret ve dehşetle açılan gözler önünde mukaddes ölçüyü tırmalayıcı ve akıl yırtıcı bir levha gibi gezdirdi. Elbette ki uğradığı afet, sürüklendiği şöhretin, o şöhret de bu âfetin neticesiydi. Devrinin büyük velîlerinden birinin sözü:

Bizim mağaralarda, izbelerde fısıldaştığımız sır tecellilerini Mansur açığa vurdu, ayağa düşürdü.” (Kısakürek 1999: 158–159).

Necip Fazıl, Mansur’un da büyük mazlum olduğunu kabul etmekle birlikte Mansur, O’nca kendi kendisinin mazlumudur. Dile getirdiğiyle velayetin âdâbını zedelemiş... sır ikliminde mahfuz kalmanın Allah dostluğu

makamını kaybetmemenin nasibiyle birinci hal arasında ikiye bölünmüştür. Necip Fazıl'a göre:

“Bu bakımdan Mansur'u ezilmiş bir hak sahibi, yahut doğrudan doğruya bir zulüm hedefi olarak, Şeriatî yanlış temsil edenler elinde gadre uğramış kabul etmeye imkân yoktur. Sadece hükmün tatbikinde yasak şekillere ve yanlışlığa düşülmüş ve zulme kaçılmış olabilir. Bu da hiçbir değer belirtmez ve esasa tesir etmez (Kısakürek 199: 158–159).

Görüşü ile Necip Fazıl tıpkı eserindeki yazdıklarından dolayı mahkûm olan sanatçıya da kendi ağzından kendi kendisinin mazlumu olduğunu itiraf ettirir, zira o da alenen olmasa da “Ene’i- Hakk” demiştir:

“Biz, bu dünyada her şey Allah'ın birer meczubuyuz. Allah Kemallerin Kemali... (Kısakürek 1983:140) Allah gayedir. Her varılan şey gaye olabilir mi? Bilerek, bilmeyerek Allah'a doğru yol almak vardır, varmak yok. Varabildiğimiz hiçbir ufuk Allah değildir. Allah sonsuzluktur... (Kısakürek 1983: 141).

“Ben bir adam yaratmağa kalkıştım. Ona bir surat ve kader bulmak. Nerede bulayım? Kendimi buldum. Suratsız ve kadersiz adam şahlandı. Zincirini kırdı. Elimden kaçtı. Ben insanım. Beni arkamdan vurdu. Suratsız ve kadersiz adam benim suratımı takındı. Kalıbımı giyindi. Kaderimin içine yattı. Benim de kaderim buymuş. (Kısakürek 1983: 142).

“Yaratıcı neymiş, yaratmağa kalkışarak tanıdım. Yalancı ilah doğrusunu tanıdı. Gölge artist öz sanatkarı tanıdı. Ben şimdi şu anda tanıyorum Allah'ı. İlminin, sanatının karşısında aklımı veriyorum.” (Kısakürek 1983:142) Veya manzum ifadesiyle:

Anladım işi sanat Allah'ı aramakmış,
Marifet bu gerisi yalnız çelik çomakmış.

Eserdeki Psikiyatrist Dr. Nevzat vesilesi ile de Naturalizmin; insana dizginleri irsiyeti, biyolojisi ve çevre faktörünün eline verilmiş iradesiz bir varlık olarak bakan determinist ve pozitivist anlayışı eleştirilir. Dr Nevzat babasının kendisini bir incir ağacına asmış olmasından dolayı Husrev'in de aynı sona gittiği düşüncesiyle “verasetle gelen marazîliğe sahip” bulduğu Husrev'i mutlaka kliniğine yatırmak ister. Husrev süreç felsefesinin kader konusunda insan iradesini aktif kılan anlayışıyla eserin sonunda Akıl Hastahanesi'ne gitmeyi de bunun kendisini reklam aracı yapacak bir özel klinik yerine Devlet Hastanesi olmasını da kendi iradesi ile talep eder ve gider.

Etrafında dost görünüp de üzerinden geçinmeye çalışan gûyâ dostları ile aynı havayı solumamak için Husrev, çileye giren bir derviş edası ile gönüllü olarak eserin sonunda Allah'ın ilminin sanatının karşısında hür iradesiyle aklımdan vazgeçerek Akıl hastanesinin yolunu tutar.

Oysa Ölüm Korkusu'nda kahraman: ”Razı değilim Allah'ım! Yok olmaya, kalmamaya, gelmemiş olmaya, mevcut olmamaya razı değilim. Bu dünyada bırakamayacağım hiçbir şey yok. Ne deniz, ne ağaç, ne şehir, ne ev, ne kadın, ne de ben.... Bu kalıbım, bu zarfım, bu kafesimle ben. Onların hepsini bırakabilirim, fakat şuurumu, bilmek, duymak, var olmak şuurumu bırakamam.

Razıyım, bir toz parçası olayım. İnsanlar üzerime basarak geçsin. Ben yok olamam... Ağlarım, tepinirim, çıldırırım, ölürüm fakat yok olamam. Her şey benim olsun, vereyim, gökler, yıldızlar, gökteki Samanyolu, ay, dünya vereyim. Aklım bana kalsın! Aklım Bana kalsın! Aklım!" (Kısakürek 1983: 120) diye haykırmaktadır.

Ölüm Korkusu piyesi kahramanının bu feveranına rağmen piyesi yazan Husrev aklımız yetmediği için çıldırdığımızı, insanın salt akli ile ilerlediği takdirde yolunun çaresizliğe çıkacağını belirtir ve düşünmekten bızardır:

"Herkesi düşündürmeğe çalış, düşündüremezsın. Beni düşündürmemeğe çalış! Yine elinden bir şey gelmez. Ben başkalarının düşünmemeğe mahkûm olduğu kadar düşünmeğe mahkûmum... Düşünmek istemiyorum diye bağırarak, ulumak istiyorum. Osman... düşünmek istemiyorum! Düşünmek istemiyorum." (Kısakürek 1983:116). Aklın ve düşüncenin insan hayatındaki önem derecesini çok şiirin de de çok belîğ ifade eder. "Akıl akıl olsaydı, adı gönül olurdu."

Necip Fazıl'ın Sorbonne'da okurken etkilendiği Bergson da 20. yüzyılda gelişen, akla karşı başkaldırının öncülerindedir. Her şeyi akıl ve bilimle çözmeğe çalışan rasyonalist, pozitivist felsefeye karşı akıl ve duyular yolu ile gelen bilgiyi reddetmeyen ama sezgiye üstünlük tanıyan intüisyonizmine yaklaşır. Bergson'un da önderlerinden bulunduğu "Süreç kavramı ışığında formüle edilen teizmin, çağımızda rağbet gören dinî-felsefî akımların iyi yanlarına yer verdiği, sakıncalı yanlarını dışarıda tuttuğu görülür. Sözcüseli, süreç düşüncesinde her var olanın, belli bir ölçü de de olsa "kendini yaratması (self-creation) fikri vardır." (Aydın, 1986). Süreç düşüncesinde insan natüralistlerin algısında olduğu gibi irsiyet ve fizyolojinin ürünü, Tanrı'sız bir dünyada kimyasal bir etki-tepki maddesi değildir. İradesini kullanarak oluş süreci içerisinde kendi yarını hususunda belirleyici rol üstlenebilir.

Özdemir Nutku, "türlerin çatışması ve zayıf olanın yenilgisi" açısından "Bir Adam Yaratmak" natüralist eserler safında değerlendirir. (Nutku 1960:109) Ancak "Ölüm Korkusu" piyesinin kahramanı Mansur'un tercihini yenilgi sayabilir fakat Husrev'in tavrında bu yenilgiye eleştiri ve alternatif bir tercih yakalarız.

Sonuç olarak Necip Fazıl bu eserinde eleştiri ve haberlerle okurun estetik ve düşünce hayatına katkıda bulunması gerekirken okuru yakalamak, sürüklemek elinde tutmak için insan mahremiyetini ve onurunu pazara sunan basın yayın mensupları ve onlardan yola çıkarak alarak kapitalist zihniyeti eleştirir.

Sözü kullanırken hudutsuz bir hürriyet hissi ile kulluğunu unutan yazarı eleştirir ve sözün tesir ve yapılandırma gücüne dikkati çeker. Metafiziki, dini, sezgiyi göz ardı eden pozitivist, rasyonalist düşünce tarzını eleştirir.

"Bir Adam Yaratmak" özellikle felsefî boyutu ve kaza ve kader algısına yönelik istifhamlarla da ayrıca incelenmeye muhtaç derinliğe sahip bir eserdir.

Kaynakça

- Aydın, Mehmet S. (1986). Süreç (proses) Felsefesi Işığında Tanrı Âlem İlişkisi: *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.27, S.1.
- Bergson, Henri. (1998). *Metafiziğe Giriş*. Çeviren: Barış Karacasu. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Bolay, Süleyman Hayri. (2007). *Türk Düşüncesinde Gezintiler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Çoruk, Ali Şükrü. Vatan Yahut Silistre'nin Unutulmaz Kahramanı: *Mostar Dergisi*, Mart 2012, Y. 7, S. 85.
- Freud, Jung, Adler. (1981). *Psikanaliz Açısından Edebiyat*. Çev: Selahattin Hilav. 1. bs., İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları.
- Kaplan, Ahmet. (2003). *İşte Necip Fazıl*. Antalya: Türkav Yayınları.
- Kısakürek, Necip Fazıl. (1983). *Bir Adam Yaratmak*. 5. bs., İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, Necip Fazıl. (1999). *Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar*. 6. bs., İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kurt, İhsan. (1991). *Çiledeki İnsan Necip Fazıl*. Ankara.
- Müminov, Kasım. (2007). *Süreç Felsefesinde Ahlâk*. İzmir: Doktora Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Nutku, Özdemir. (1960). *Tiyatro ve Yazar*. Ankara: Gim Yayınları.
- Okay, M. Orhan. (1987). *Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını.

Nazli Rana Gurel

Critical Approach for 'To Create a Man' by Necip Fazıl

Abstract: First of all, Necip Fazıl Kısakürek is one of the most important representatives of the Turkish Drama. Although to a lesser extent of criticism and impact of Bergson comparing with his first drama Tohum (Seed), his second drama Bir Adam Yaratmak (Creation of a Human) is also a work where the consistency of contemplation, deep questioning and criticism dominate. This drama actually represents a criticism raised against the wrong approach of the press associations which also criticize the artist. In addition, he inculcates the artist to produce, considering the target audience's sense and emphasizes the clout of the word/utterance.

Keywords: *Necip Fazıl Kısakürek, To Create a Man, Teater and Critic, Philosophical Process and evidences in Turkish Literature.*

